

Snežana Mišić

ZORAN STOŠIĆ VRANJSKI, Portreti duhovnika (1968–1998)

Galerija Lazar Vozarević, 17 – 31. oktobar 2005.

"Savršenstvo vascelog podvižništva sadrži se u ove tri stvari: u pokajanju, u čistoti i u usavršavanju sebe. Šta je pokajanje? Napuštanje grehovnog života i kajanje zbog njega. Šta je čistota? Ukratko rečeno: srce koje ima milosti za svako stvorenje. Šta je usavršavanje sebe? Dubina smirenja." Justin Popović (Žitija Svetih)

Nakon Sombora i Vranja, gradova koji su trajno obeležili život slikara Zorana Stošića Vranjskog, izložba crteža "Portreti duhovnika" je stigla i u Sremsku Mitrovicu, u galeriju "Lazar Vozarević". Vranjski je čest i rado viđen gost mitrovačke galerije, njen veliki prijatelj, goto-

vo redovni učesnik Sremskomitrovačkog (Vojvođanskog) salona i likovne kolonije "Lazar Vozarević", ali i veliki poštovalac umetničkog stvaralaštva samog Lazara Vozarevića. Zoran Stošić Vranjski je poznato i priznato ime na sceni savremenog srpskog slikarstva, u kojem je ostavio dubok trag kao slikar posebnog senzibiliteta, koji je punu umetničku afirmaciju stekao tokom sedamdesetih godina prošlog veka slikama kosmičkih pejzaža prožetih metafizičkom atmosferom. Njegova umetnička biografija je vrlo bogata – pored brojnih samostalnih izložbi učestvovao je i na mnogim kolektivnim izložbama, kao i kolonijama u zemlji i inostranstvu, dobitnik je većeg broja nagrada i priznanja. O njemu ima preko 650 objavljenih bibliografskih jedinica, a tokom devedesetih godina prošlog veka objavljene su i dve monografije posvećene ovom umetniku: Kosmičko ogledalo Zorana Stošića Vranjskog sa tekstom Miloša Arsića, 1993. godine, i Kosmosi Zorana

Stošića Vranjskog, Miloša Jeftića, 1997. godine. Pored likovne umetnosti se vrlo uspešno bavi i pisanjem na temu slikarstva. Objavljene su mu knjige eseja i rasprava o likovnoj umetnosti: Dvanaest testamenata gradu Vranju, Slikarska kazivanja, Žitija slikara i Prikazanja fruškogorskih manastira. Legati Vranjskog se nalaze u Narodnom muzeju u Vranju i Gradskom muzeju u Somboru.

U pitanju je slikar vrlo prepoznatljivog umetničkog izraza i opusa, koji je već punih pedeset godina prisutan kako na domaćoj tako i na međunarodnoj likovnoj sceni. Izložba crteža "Portreti duhovnika", za koju je Vranjskog Sveti Arhijerejski Sinod Srpske pravoslavne crkve odlikovao Ordenom Sv. Save Drugog stepena (7.april 2004.), je posvećena obeležavanju dva jubileja – 50 godina slikarskog rada (1955. godine je imao prvu samostalnu izložbu u rodnom Vranju) i 70 godina života. Poznat mitrovačkoj publici kao slikar apstraktnih formi i kosmosa, kao raskošni kolorista, Vranjski se ovoga puta predstavio i kao vrsni portretista, koji majstorski koristi crtež kao govor duše, kao govor najveće tajne. Tematsku skupinu čine portreti monaha i duhovnika, ukupno njih četrdeset, formata 70x100cm, koji su nastali tokom trideset godina, u periodu od 1968 do 1998. godine. Gotovo da je bilo neminovno da se Vranjski kao verujući čovek, u čiji su život duboko utkani osnovni postulati hrišćanstva i pravoslavlja, uz dedu sveštenika, posveti sa toliko ljubavi i osećaja ovoj temi, ovim Božijim podvižnicima. Među njima će se naći i portret njegovog dede, popa Đora. Ovo tematsko, ikonografsko pozivanje na tradiciju i povezivanje sa njom nije novo, ono je prisutno u čitavom njegovom umetničkom stvaralaštvu, jer je i u svoje kosmičke slike uspevao, kako je to primetio likovni kritičar

Sava Stepanov, da "utka" pojedine autobiografske motivske podatke, kao što su motivi vranjanskih ćilima, narodne šare i etnografski detalji.

Najveći deo crteža čine portreti hilendarskih monaha, koji su nastali prilikom slikarevih studijskih boravaka u Grčkoj i u samom Hilandaru, ali se mogu videti i portreti velikih duhovnika poput Ave Justina Popovića, Patrijarha srpskog Gospodina Pavla, Mitropolita crnogorskog Amfilohija, i vladika Danila, Irineja.

Portrete karakteriše redukovan likovni izraz. Vranjski koristi crtež, jednu od najjednostavnijih ali istovremeno i jednu od najzahtevnijih tehnika, radi olovkom i krejonom. Kompozicioni sklop je simplificiran, prisutna je skromnost pokreta, i sve je u priličnoj meri svedeno kako bi se akcenat stavio na unutrašnji život portretisanih, na ono što je suština našeg postojanja. Doživljava ih sasvim intimno što se može primetiti i u načinu na koji obrađuje likove – besprekorno portretsko percipiranje, sa sposobnošću diferenciranja izraza i psiholoških određenja likova. Gradi jedan intimni univerzum, koji predstavlja, pre svega iskren umetnički doživljaj. U potrazi za suštinom, Vranjski oživljava i afirmiše jedan iskonski svet, oživljava čistotu i čednost koja se u tom svetu jednači sa božanskom uzvišenošću. Ponire u najdublje tajne, u tajne duše koja je beskonačna koliko i kosmos, tako čest motiv njegovih slika. Monasi, iskušeni, duhovnici, blagog pogleda, predani razmišljanju i pokušaju da spoznaju sebe i svet, da proniknu u njegove tajne, pokazuju i onu večitu tajnu monahovu koja je izraz velike ljubavi i žrtve. Mudrost, snaga, spokoj i harmonija kojima ovi portreti zrače prepoznatljivi su svakom jer se u njima ogleda sva lepota i sva čistota duše, kojoj svi mi težimo.